

ЧУЖДИЯТ ОПИТ В СОЦИАЛНАТА РАБОТА: ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕТО МУ В БЪЛГАРИЯ

FOREIGN EXPERIENCE IN SOCIAL WORK: ISSUES AND OPPORTUNITIES FOR ITS USE IN BULGARIA

Ас. Пламен Киров Иванов

*ШУ "Епископ Константин Преславски" гр.Шумен, Педагогически факултет,
Катедра "Социални дейности"*

Abstract

The transition from planned economy to a market - oriented, strongly dictates the need in our country to develop social work, how can we help our foreign experience, the use of which may not become unconditional and easily.

Keywords: social work, foreign experience

ВЪВЕДЕНИЕ

Преходът от планова икономика към пазарно – ориентирана, настоятелно диктува необходимостта в нашата страна да се развива социалната работа, с какво може да ни помогне на нас чуждият опит, чието използване не може да стане безусловно и безпроблемно.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Животът в България преминаваше до началото на 90те години на XXвек в условията на пълен патернализъм. За нас мислеха, правеха много, и затова бяхме отучени сами да си устройваме живота. Но в края на миналият век настъпи времето на просто на демокрацията, а заедно с това на политическото, икономическото, професионалното, нравственото и още други видове самоопределение. Хората бяха захвърлени в лабиринтите на пазара.

Преходът от патернализма към пазарно - регулируемо самоопределение за много хора в нашата страна особено за старшото поколение беше равносилно на шокова терапия. Настъпи смесване на акцентите от нравствен, правова и хигиенна ценност на труда с икономическата, но по-късно беше изгубена и тази ценност, стана възможно едни да живеят добре обезпечени, без да

работят, а други да работят, но да не могат да живеят, а само да съществуват.

Социалната диференциация в нашата страна показва висок "децилен коефициент" – отношението на доходите на десет процента от населението, намиращи се на върха на социалната пирамида, към доходите на десет процента от бедната част от населението, напълно несъпоставим с коефициента във високоразвитите страни на Запада.

Правителствата на такива страни като Германия, Швеция и др., за да избегнат социален взрив провеждат политика на унификация на доходите на населението, която повдига често нападки "отдясно" за нарушаване на принципа на "производствената" справедливост (разпределението на труда). Несъмнено е, че егалитарната политика, както показва опитът във Великобритания от края на втората световна война и доскорошното наше минало, не предизвиква еднакви стимули за труд, което може да доведе страната до гибел.

Но в същото време, ако страната ни се стреми да бъде хуманна и цивилизована, тя трябва да съчетава провеждането на социални мероприятия върху принципа на "производствената" справедливост (разпределение според потребностите), за да не се допусне от една страна лумпенизация на

населението, а от друга масово мързелуване.

Съчетаването на горепосочените принципи заедно с такива сложни проблеми на чуждестранната социална работа като определянето на жизненият минимум, степента на нужда на човек намиращ се в затруднена жизнена ситуация, проблема за културата. При цялото многообразие от решения в едно са солидарни болшинството социални работници, помощите на клиентите трябва да се дават в парична форма.

В Нашите условия, на остър финансов дефицит това едва ли е възможно напълно. От хуманна гледна точка има смисъл част от помощите да се дават под формата на продукти, а друга част макар и не много голяма да се дава под формата на парични средства. Възможно ли е с продуктите да се заплащат транспортните разходи, битовите услуги, не може да се направи дори и елементарна грижа за чистотата на отделния човек

Международната практика за социално подпомагане, в частност във Финландия помощта при раждането на дете се дава под формата на стоки за новородено. В нашите условия, където майките не получават достатъчна помощ при раждане на дете възможно е да се предложи такава помощ, чиято цена, ако не надвишава помощта за новороденото, то тя да е поне равна по цена на тази помощ.

Проблемът патернализъм – самоопределение - не може да се реши по схемата или - или. Преходът към самостоятелни решения на хората по собствени проблеми трябва да е постепенен, като премине дълъг адаптационен период. Най-трудно ще е при адаптацията на старите хора възпитани в условията на относителна политическа и икономическа стабилност, със своят устойчив манталитет различен от хората в западното общество, а понякога дори и противоположен на техния манталитет. Това последното трябва да се отчита при използването на чуждестранния опит в социалната работа и в частност на концептуалните и модели.

Според мнението на Тери Сако "западната парадигма учи социалните работници да излязат от търсенето на причините за чо-

вешките страдания и от борбата с тях, затова социалните работници са престанали да се доверяват на своята интуиция, а се доверяват само на добре проверени и аргументирани факти".

В условията на съвременната българска действителност когато става промяна на установените норми и когато те се заменят с нови, се изисква индивидуализация на методите и подходите на социалната работа, напълно оправдано е използването на метода от практиката към теорията, раждащ нови модели съобразно новите условия. Ако в САЩ разпространение намират бихевиористичният и гешалт подходът, освободени исторически и разчитащи на реакцията на клиентите в рамките на "тук" и "сега", то към повечето хора възпитани в условията на социализма целесъобразно ще е да се приложи когнитивна терапия, широко използваща личностното знание за определяне проблемите на клиента. Тя притежава не само система от знаци, смисъл и императиви, опосредстващи възприемането на света от клиента, но и областта на неизразимото и затова невидимо знание, което постига интуицията на социалния работник.

Една от последиците на прехода към пазарна икономика, разпада на Съветската система, прекъсването на производствените обществено политически, между етническите и прочие връзки стана повишената маргинализация на нашето общество, образование на група хора интегриращи в своето съзнание и живот еkleктически смесена субкултура с различни основания и ориентации, представляваща различните стилове на живот. В този случай най-подходящ за нашият поглед ще бъде психосоциалният подход, опиращ се върху различните модели на социалната работа, които могат да се приложат в зависимост от преобладаващата субкултура на клиента в даденият момент. Последната дума при изборът на модел за социална защита на клиента принадлежи на самият социален работник.

Социалната защита на населението - това е перспективна сфера на социалната работа в България. В настоящото време в нашата страна няма социална защита, както няма и силна средна класа, формираща финансовите възможности за социалната за-

щита на населението. Ако сега социалната работа основно се свежда до социална обезпечаване, то разширяването на проблемното поле на социалните дейности с нарастването на финансовите възможности ще поиска от държавата да се заеме с подготовката на специалисти не само в теоретико-образователен план, но и към това което сега се явява актуално и практично.

В нашата страна теорията и практиката са разединени дотам, че в някои случаи се намират от двете страни на барикадата, доколкото в социалните служби имат нужда именно от специалисти практики, умеещи да използват не само формалната теория, а да могат да се справят с прецеденти опиращи се на собственият им опит. От друга страна ръководителите на социалните служби не само проявяват индиферентност към практическата подготовка на специалистите, но понякога и явно нежелателно отношение даже да запознаят студентите с практическата работа която се извършва в ръководените от тях социални учреждения.

И тук държавата трябва да бъде посредник, като обезпечи финансово и административно връзката между двете сфери. В краен случай трябва да се внесе изменение в длъжностните характеристики на работещите в социалните служби, като се задължат да се занимават с практиката на обучаващи се, като се определят съответните функционални задължения с последващите атестации на тази длъжност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Колкото и парадоксално да звучи, но не всички специалисти в нашите социални служби считат, че социалният работник трябва да представлява и защитава преди всичко интересите на своя клиент, след това – на обществото и най-накрая – на своята организация и на държавата. В нашата страна съществуват бюрократи чиновници в социалните служби, които поставят инте-

ресите на държавата над интересите на своите клиенти заради които те са на работа в социалната служба. Такова отношение дезориентира настроените да помагат студенти-практиканти, като такива работници възпитават у тях формално отношение към служебните задължения. Затова много е важен въпросът за подбора на кадрите за работа с незащитената част на нашето население. Тук може да ни помогне начинът на подбор на кадрите, който се използва в САЩ.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Бижков, Г. Нов етап в развитието на образователните технологии. - Педагогика, 2002, № 2.
- [2] Георгиева, Б ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ НА СОЦИАЛНАТА РАБОТА В БЪЛГАРИЯ. С., 2004
- [3] Георгиева, Б ИСТОРИЯ И ТЕОРИЯ НА СОЦИАЛНАТА РАБОТА. С., 2003
- [4] Георгиева, Б СОЦИАЛНА РАБОТА ПРИ НАРКОМАНИИ. С., 2003
- [5] Георгиева, Б КОНФЛИКТИТЕ В СФЕРАТА НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА. С., 1997, 2000
- [6] Георгиева, Б ГРУПОВОТО СЪЗНАНИЕ. С., 1986
- [7] Доил М.и Шадлоу С. “Практика на социалната работа” - София, 2001
- [8] Колев, Г. Социална педагогика (Избрани актуални проблеми). Шумен, 1994.
- [9] Колев, Г. Социална педагогика. Избрани актуални проблеми. - София, 1994, - 142 с.
- [10] Колев, Г., Милков, Л. Обща педагогика. Дидактика.- Шумен, 1994
- [11] Колев, Г. Йонков, Л. Съветът на Европа и неговата социална политика. -Шумен, 1995
- [12] Колев, Г Проблеми на специалната педагогика. - София, 1996.
- [13] Колев, Г Учебник за студенти и специализанти по Социална педагогика и Социален мениджмънт. -София, 1996.